

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ КІОТСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ТА МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У даній статті проводиться порівняльний аналіз Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (далі - Кіотська конвенція 1973р.) та діючого Митного законодавства України з метою виявлення його відповідності до міжнародних стандартів, щодо спрощення та гармонізації митних процедур у зовнішньоторговельній діяльності.

Ключові слова: Кіотська конвенція, Митний кодекс України, стандарти здійснення митних процедур, митна служба.

Постановка проблеми.

Проблема одноманітного правового регулювання митних процедур є актуальною та представляє значний інтерес, оскільки приведення національного митного законодавства держави у відповідність з міжнародними стандартами Кіотської конвенції цілком обґрунтовано розглядається як одна з важливіших тенденцій розвитку міжнародного права, як на даний час так і на перспективу.

Внаслідок приєднання України до оновленої Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур та всіх її додатків, відповідно до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006 року №227-V від нашої держави вимагається узгодження і нормативне закріплення положень даної конвенції у внутрішньому митному законодавстві, з метою спрощення та одноманітного застосування митних процедур під час переміщення через митні кордони України осіб, товарів та послуг.

Аналіз наукових досліджень та публікацій.

Активно займаються проблематикою, пов'язаною з спрощенням та гармонізацією митних процедур у зовнішньоторговельній діяльності такі вітчизняні вчені як: К.К. Сандровський С.О. Колобов, О.О. Ніколайчук, С.В. Жлуктенко, С.В. Коваль, М. Ланг, І.В. Коновалов, В.С. Давидюк, В.В. Наумов, С.О. Фесенко, провідні фахівці

Державної митної служби України: П.В. Пашко, М.М. Каленський, а також російські науковці такі як: К.А. Бекяшев, А.Н. Вылегжанін, В.Г. Драганов, Г.В. Ігнатенко, Р.А. Каламкарян, А.Я. Капустін.

Окремі аспекти проблематики даного дослідження відображені у ряді учбових посібників для юридичних вузів, однак міжнародно-правові механізми спрощення та гармонізації митних процедур у цих працях не розглядаються як основний предмет та мета дослідження, а лише згадуються для більш широкого розгляду питань міжнародного митного співробітництва. Дана стаття в значній мірі заповнює цю прогалину, та є порівняльний аналізом Кіотської конвенції та митного законодавства України.

Метою даної статті є проведення порівняльного аналізу Кіотської конвенції з митним законодавством України з метою виявлення узгодженості, нормативного закріплення положень даної міжнародної угоди в митному законодавстві України та застосування митними органами одноманітних міжнародних норм і правил у сфері спрощення митних процедур.

Викладення основного матеріалу.

На даний час напрямки спрощення та гармонізації митних процедур у міжнародній торгівельній діяльності держав, відповідно до вимог Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (далі – Кіотська конвенція 1973р.) [1] швидко розвиваються та є значним стимулом у міжнародному митному співробітництві держав. Розвиток систем аналізу і управління ризиками, досягнення у галузі інформаційних технологій і електронного обміну даними створюють нові вимоги і надають можливості для вдосконалення митних процедур. Ці вимоги і можливості враховуються також в практиці митного регулювання в Україні, але застосування міжнародних стандартів Кіотської конвенції без створення відповідних правових умов може істотно знизити їх результативність у будь-якій державі. В цьому зв'язку є дуже актуальним вивчення питань уніфікації і гармонізації митного законодавства України та Кіотської конвенції.

Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур, була укладена в м.Кіото (Японія) в 1973 році та набрала чинності у 1974 році. Членами

Кіотської конвенції є більш 60 держав світу (в тому числі держави Європейського союзу, США, Китай, Канада, Японія та інші.). В 1999р. в Брюсселі Всесвітньою митною організацією схвалена нова редакція конвенції. Цю конвенцію у новій редакції називають іноді переглянutoю Кіотською конвенцією або Кіотською конвенцією у редакції Брюссельського протоколу 1999 року. Переглянута Кіотська конвенція набрала чинності з 3 лютого 2006 року. Кіотську конвенцію можливо охарактеризувати як універсальний кодифікований міжнародно-правовий акт, що регулює питання у сфері спрощення та гармонізації митних процедур.

На даний час Україна є договірною стороною Кіотської конвенції. Так відповідно до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006р. №227-V [2] Україна приєдналася до оновленої Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур та всіх її додатків. Це означає, що Україна приєднавшись до оновленої Кіотської конвенції взяла на себе зобов'язання запровадити стандарти конвенції в діяльності митних органів України на протязі 3-х років з дня її приєднання, тобто до 05 жовтня 2010 року.

В цілому, діючий Митний кодекс України від 11.07.2002р. №92-IV (далі - Митний кодекс України) [3] орієнтований на принципи Кіотської конвенції, але при цьому його необхідно удосконалювати у зв'язку з деякими розбіжностями українського митного законодавства та Кіотської конвенції. Так, наприклад, в тексті конвенції, на відміну від української правової термінології, не застосовується термін «митний режим», а використовується термін що його заміщує, а саме термін «митна процедура», або, наприклад, українське митне законодавство не в повній мірі відображає положення Кіотської конвенції про організацію митного контролю з суміжними митними службами.

Приведення українського митного законодавства у формальну відповідність з Кіотською конвенцією є важливим аспектом нормотворчої роботи, яка в подальшому приведе до належного виконання стандартів Кіотської конвенції в Україні та виключить появу будь-яких юридичних колізій.

Положення Кіотської конвенції не передбачають обов'язкової структурної,

інституціональної і текстуальної відповідності митним кодексам (митним законодавствам) будь-яких держав світу, в тому числі і в Україні. При цьому стаття 2 розділу 2 Кіотської конвенції дозволяє навіть встановлювати більш сприятливі умови функціонування, чим це передбачено самою конвенцією - така особливість міжнародного договору. Головна ж вимога полягає в тому, щоб національне законодавство по-перше, передбачало умови і порядок здійснення митних операцій і процедур, що містяться в Кіотській конвенції, а по-друге, містило правила, закріплені в Кіотській конвенції.

У зв'язку з зазначеним вище проведемо короткий порівняльний аналіз Генерального додатку і Спеціальних додатків Кіотської конвенції з положеннями Митного кодексу України, що, як представляється, є важливим для розуміння процесів уніфікації і гармонізації двох систем законодавства - національного і міжнародного.

Так, Розділ 1 «Загальні положення» Генерального додатку Кіотської конвенції зобов'язав митну службу встановлювати і підтримувати офіційні відносини консультативного характеру з учасниками зовнішньої торгівлі, що вже охоплено Главою 4 Митного кодексу України - «Інформування та консультування з питань митної справи».

В Розділі 2 «Визначення понять» Генерального додатку Кіотської конвенції всі поняття сформульовані, по суті, також, як і в Митному кодексі України. Окремі текстові розбіжності не змінюють значення цих понять. Так, наприклад поняття «декларація на товари» (E19/F8) Генерального додатку Кіотської конвенції за своїм значенням відповідає поняттю «митна декларація», що застосовується в Митному кодексі України.

Розділ 3 «Митне оформлення і інші митні формальності» Генерального додатку Кіотської конвенції описує процедуру подачі і перевірки декларації на товари, включаючи такі складові її елементи, як місце, час, форми (паперова, електронна) і особливості декларування (попереднє, неповне), пільги, а також можливість вживання спрощених процедур для окремої категорії осіб. Всі положення митного оформлення Генерального додатку Кіотської конвенції взагалі за своєю сутністю відповідають розділу III Митного кодексу України. Однак існують в даному розділі і деякі неузгодженості. Наприклад стандартом 3.21. розділу 3 Генерального

додатку Кіотської конвенції передбачено подачу митної декларації електронним способом, Митний кодекс України не містить такої норми як подача митної декларації в електронному вигляді, що в свою чергу не сприяє належній реалізації митними органами України даного стандарту Конвенції.

Розділ 4 «Мита і податки» Генерального додатку Кіотської конвенції також відповідає закріпленим в Митному кодексі України правилам сплати митних платежів. Крім того, в Митному кодексі України відображені окремі аспекти застосування митних платежів предмет регулювання яких відноситься до рівня національного законодавства.

Розділ 5 «Гарантії» Генерального додатку Кіотської конвенції має відношення до інституту митних платежів і відповідає редакції діючого Митного кодексу України, в якому гарантіями називається забезпечення сплати митних платежів. На рівні національного законодавства визначені необхідні умови і особливості застосування заходів по забезпеченню сплати митних платежів, як того вимагає Генеральний додаток Кіотської конвенції.

Розділ 6 «Митний контроль» Генерального додатку Кіотської конвенції структурно повністю втілений в Митному кодексі України (предмети, форми і засоби контролю, принципи контролю та застосування ризиків, співпраця з учасниками зовнішньоекономічної діяльності). Єдине, що поки недостатньо чітко відображене в Митному кодексі України, так це митний контроль на основі методів аудиту. Проте, по суті, дана процедура охоплена митною ревізією, що виступає самостійною формою митного контролю.

Розділ 7 «Застосування інформаційних технологій» Генерального додатку Кіотської конвенції на даний момент відсутній в Митному кодексі України як самостійний розділ або параграф стосовно інституту митного оформлення товарів. Проте, ряд підзаконних нормативно-правових актів [4; 5; 6; 7] вже зараз дозволяють митній службі застосовувати інформаційні технології при здійсненні митних операцій і проведенні митного контролю. Таким чином, вже зараз частково виконуються стандартні правила Розділу 7 Генерального додатку Кіотської конвенції.

Розділ 8 Генерального додатку Кіотської конвенції («відносини між митною службою і третіми особами») в Митному кодексі України відсутній. Проте Митним

кодексом України передбачена участь осіб (наприклад, митних брокерів (представників), від імені і за дорученням зацікавлених осіб (декларантів) у взаємостосунках з митними органами.

Розділ 9 «Інформація, рішення і розпорядження митної служби» Генерального додатку Кіотської конвенції знаходить своє відображення в Розділі 4 Митного кодексу України «Інформування та консультування з питань митної справи.

Розділ 10 «Оскарження з митних питань» Генерального додатку Кіотської конвенції в Митному кодексі України також відсутній. Однак, дані питання у митному законодавстві України регулюються Законом України „Про звернення громадян ” від 02.10.1996р. №393/96-ВР [8] та Порядком розгляду звернень громадян у Держмитслужбі України та інших митних органах, затвердженим Наказом ДМС України від 10.08.2004р. № 584 [9] згідно яких передбачено позасудовий (адміністративний) порядок оскарження рішень, дій (бездіяльності) посадових осіб митних органів.

Далі в тому ж аспекті розглянемо положення Спеціальних додатків.

Спеціальний додаток «А» «Прибуття товарів на митну територію» складається з двох розділів. Дані розділи не містять нових норм для українського митного законодавства. Більш того, умови і порядок ввезення товарів на територію України, по-перше, деталізує Митний кодекс України (перетин товарами митного кордону, транспортування товарів в місце прибуття, внутрішній митний транзит до місця подачі митної декларації на товари), а по-друге, не передбачає сплати будь-яких митних зборів за здійснення митних формальностей до подачі митної декларації на товари.

Спеціальний додаток «В» «Ввіз» складається з 3-х розділів. Порядок ввозу товарів на Україну відповідає вимогам даних розділів, при дотриманні основного правила про залишення ввезених в Україну товарів без зобов'язань їх зворотного вивозу. Українським законодавством передбачені також можливості умовного випуску товарів з наданням звільнення від сплати митних платежів (гуманітарна допомога, внесок до статутного капіталу) та застосування різних форм митного декларування (подача письмової, електронної митної декларації).

Спеціальний додаток «С» «Вивіз» відповідає в Україні митному режиму

експорту, при якому українські товари вивозяться без зобов'язань повернення в державу.

Спеціальний додаток «D» «Митні склади та вільні зони» складається з 2-х розділів. Зміст Першого розділу відповідає, передбаченому Митним кодексом України митному режиму митного складу, при якому допускається зберігання товарів з наданням переваг (звільнень) по сплаті митних платежів.

Другий розділ присвячений митному режиму вільні зони. Зміст Другого розділу відповідає, передбаченому Митним кодексом України митному режиму спеціальні митні зони, також дані питання регулюються Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон від 13.10.1992р. №2673-ХІІ. Отже в Україні існує законодавство про вільні митні зони які існують на практиці.

Розглядаючи загальні процедурні особливості застосування режиму вільної митної зони в Україні можна стверджувати, що другий розділ спеціального додатку «D» в основному відповідає алгоритму митного регулювання даного режиму в Україні (ввезення товарів у вільну митну зону, звільнення від митних платежів, допустимі операції з товарами, вивіз товарів або продуктів їх переробки за межі вільної митної зони).

Спеціальний додаток «E» «Транзит» складається з трьох розділів. Перший розділ присвячений митному транзиту. Зміст першого розділу відповідає, передбаченому Митним кодексом України митному режиму транзит (Глава 33 Митного кодексу України) та Главі 22 Митного кодексу України «Переміщення товарів і транспортних засобів між митними органами. Транзитні перевезення». В якості різниці слід зазначити, те що рекомендоване правило 5 спеціального додатку E Кіотської конвенції передбачає існування інституту уповноважених вантажовідправників або уповноважених вантажоодержувачів що визнаються такими митною службою та виконують ряд її контрольних функцій.

Другий розділ «Перевантаження» має значення самостійного митного режиму, відмінного від власне транзиту. В Митному кодексі України самостійного митного режиму «Перевантаження» не міститься. Разом з тим операції перевантаження можуть здійснюватися в повній відповідності з

положеннями даного додатку при використанні митного режиму транзиту (глава 33 Митного кодексу України).

Третій розділ «Каботажне транспортування товарів» в Митному кодексі України не має статусу самостійного митного режиму. Проте Митний кодекс України надає всі можливості перевезення товарів з використанням каботажного транспортування. Тобто, стосовно іноземних товарів каботажне транспортування можна здійснювати відповідно до митних процедур внутрішнього митного транзиту або міжнародного митного транзиту. Стосовно українських товарів можливість здійснення каботажних перевезень передбачена, митним режимом транзит та Главою 22 Митного кодексу України «Переміщення товарів і транспортних засобів між митними органами. Транзитні перевезення»

Спеціальний додаток «F» «Переробка» складається з 4-х розділів. Перший та другий розділи («переробка на митній території», «переробка за межами митної території») відповідають положенням однойменних митних режимів, передбачені в Митному кодексі України.

Третій розділ присвячений митному режиму «Повернення». В Митному кодексі України окремого режиму повернення не існує, але в митному законодавстві існують митні режими, що охоплюють зазначені вище випадки повернення. Згідно з Митним кодексом України повернення здійснюється, як правило, відповідно до митного режиму реекспорту.

Четвертий розділ містить митний режим «Переробка товарів для внутрішнього споживання». Даний митний режим включений у главу 38 Митного кодексу України «Переробка на митній території України»

Спеціальний додаток «G» «Тимчасове ввезення» складається з першого розділу «Тимчасове ввезення». Зміст глави відповідає положенням Митного кодексу України, що відносяться до митного режиму тимчасове ввезення (вивезення) – глава 34 Митного кодексу України .

Спеціальний додаток «H» «Правопорушення» складається з розділу 1 «Митні правопорушення». Зміст глави не передбачає конкретних видів митних правопорушень, як і не вирішує питань притягнення до відповідальності. Окремі положення про можливість арешту та конфіскацію товарів, а також застосування

митними органами заходів розслідування розкриті в розділі XVIII та XIX Митного кодексу України. Єдиним неврегульованим в Митному кодексі України моментом залишається можливість застосування митними органами порядку вирішення конфліктів на основі компромісу.

Спеціальний додаток «J» «Спеціальні митні процедури», що складаються з розділів, присвяченим пасажиром, поштовим відправленням, транспортним засобам комерційного призначення, припасам, вантажам допомоги відповідає розділу V та розділу IX Митного кодексу України, що стосуються однойменних процедур.

Спеціальний додаток «K» «Походження товарів» відповідає, передбаченому розділу XVI Митного кодексу України «Верифікація сертифікатів про походження товарів з України».

Таким чином, результати порівняльного аналізу положень Митного кодексу України та Генерального додатку і Спеціальних додатків Кіотської конвенції дозволяють зробити наступні висновки:

По-перше, положення Генерального додатку Кіотської конвенції повністю знаходять своє віддзеркалення в змісті розділів, глав, параграфів та статей Митного кодексу України.

По-друге, зміст окремих розділів Генерального та Спеціальних додатків Кіотської Конвенції має деякі розбіжності з митним законодавством України, що створює незручності для реалізації цих міжнародних стандартів у зв'язку з чим необхідно:

- привести у відповідність з Генеральним додатком Кіотської конвенції термінологію Митного кодексу України, а саме, ввести у Митний кодекс України таке поняття як «митні формальності».

- внести зміни до Митного кодексу України та інших нормативно-правових актів щодо проведення електронного декларування під час здійснення митних процедур без обмежень їх певними митними режимами, як це передбачено стандартом 3.21 розділу 3 Генерального додатку Кіотської конвенції;

- внести зміни до Митного кодексу України щодо проведення митного контролю на основі методів аудиту, як це передбачено розділом 6 Генерального додатку Кіотської конвенції;

- внести до Митного кодексу України самостійний розділ або параграф стосовно застосування інформаційних технологій під час митного оформлення, як це передбачено Розділом 7 Генерального додатку Кіотської конвенції;

- внести до Митного кодексу України самостійний розділ стосовно оскарження з митних питань та вирішення конфліктів між митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

- внести до Митного кодексу України самостійний розділ стосовно організації митного контролю з суміжними митними службами.

Виходячи з викладеного вище на даний час в Україні мається достатня законодавча база для належного виконання Україною взятих нею зобов'язань у зв'язку з приєднанням до Кіотської конвенції без завдання шкоди національним інтересам та цілям митного регулювання, однак для повної реалізації процесів уніфікації і гармонізації національного та міжнародного законодавства з митних питань, митне законодавство України ще потребує приведення його у відповідність з вимогами стандартів Кіотської конвенції.

Література

1. Міжнародна конвенція про спрощення й гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973р. // Електронний ресурс // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995643> (05.03.2011).
2. Закон України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006 р. №227-V // Електронний ресурс // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=227-16> (05.03.2011).
3. Митний кодекс України: за станом на 01.09.2007р. / Відомості Верховної Ради України. - Офіц. вид. - К.: Парлам. вид-во, 2002. - 288с. - (Бібліотека офіційних видань).
4. Інструкція із заповнення та використання попереднього повідомлення в електронному вигляді, затверджена наказом Держмитслужби України від 12.12.2005 №1220 // Електронний ресурс// <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1505-05> (09.09.2008)
5. Тимчасові правила митного контролю і митного оформлення товарів і транспортних засобів, що декларуються з поданням вантажної митної декларації в електронній формі, затверджений наказом Держмитслужби України від 15.09.2004р. №671 // Електронний ресурс // <http://www.qdpro.com.ua/qdw/php/common/disarchieve/getdoc.php?isnvalue=20056>
6. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003р. № 851 – IV // Електронний ресурс // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15> – (24.06.2005)
7. Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003р. №852-IV // Електронний ресурс // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=852-15> – (04.02.2009)
8. Закон України „Про звернення громадян” від 02.10.1996 року №393/96-ВР.// Електронний ресурс // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=393%2F96-%E2%F0>– (11.06.2009)
9. Порядок розгляду звернень громадян у Держмитслужбі України та інших митних органах, затверджений Наказом ДМС України від 10.08.2004 р. № 584 // Електронний ресурс //

In given article the comparative analysis of the International convention on simplification and harmonization of customs procedures (further – the Kioto convention 1973) and the operating customs Legislation of Ukraine for the purpose of definition of its conformity to the international standards concerning simplification and harmonization of customs procedures in the foreign trade activity is carried out.

В данной статье проводится анализ Международной конвенции об упрощении и гармонизации таможенных процедур (далее – Киотская конвенция 1973 г.) и действующего таможенного законодательства Украины с целью выявления его соответствия международными стандартам упрощения и гармонизации таможенных процедур во внешнеэкономической деятельности.

Денисенко, С.І. Деякі аспекти співвідношення положень Кіотської конвенції та митного законодавства України [Текст] / С.І. Денисенко // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – №12. – С. 194-197.